

Mgr Małgorzata Van Damme

ORCID 0000-0002-9782-0640

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

Katedra Pedagogiki

Dr Agata Jacewicz

ORCID 0000-0001-5908-7698

Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku

Katedra Pedagogiki

**FUNKCJONOWANIE PRZEDSZKOLA
GOLVSENGANE
W NORDFJORDEID W NORWEGII¹**

Streszczenie

W artykule dokonano charakterystyki edukacji przedszkolnej w Norwegii na przykładzie pracy przedszkola w Nordfjordeid. Opis kadry i wychowanków poprzedza krótka historia związana z powstaniem placówki i miejscem jej usytuowania. Szczególną uwagę skoncentrowano na funkcjonowaniu przedszkola, planowaniu i prowadzeniu zajęć, spacerów, wycieczek, uroczystości, aranżacji kąceków zainteresowań. Zaakcentowano opiekę zdrowotną, pomoc pedagogiczno-psychologiczną, logopedyczną oraz współpracę ze środowiskiem (w tym środowiskiem rodzinnym dziecka). Zawarto w nim też ocenę pracy placówki w oparciu o obowiązujące uregulowania prawne.

Słowa kluczowe: przedszkole • dzieci w wieku przedszkolnym • nauczyciele – pedagodzy – wychowawcy (kadra pedagogiczna) • planowanie i dokumentowanie pracy • opieka zdrowotna • opieka psychologiczno-pedagogiczna • współpraca ze środowiskiem.

¹ Niniejszy artykuł opracowano na podstawie pracy monograficznej autorstwa M. Van Damme, *Charakterystyka edukacji przedszkolnej w Norwegii na przykładzie pracy Przedszkola Golvsengane w Nordfjordeid*, maszynopis pracy magisterskiej napisanej pod kierunkiem dr A. Jacewicz, Białystok-Nordfjordeid 2021.

THE FUNCTIONING OF GOLVSENGANE KINDERGARTEN IN NORDFJORDEID IN NORWAY

Abstract

The article presents pre-school education in Norway on the example of a kindergarten in Nordfjordeid. The description of the staff and pupils is preceded by a short history related to the establishment of the facility and its location. Special attention has been paid to the functioning of the kindergarten, planning and conducting classes, walks, excursions, celebrations, and the arrangement of interest corners. Health care, pedagogical and psychological assistance, speech therapy and cooperation with the environment (including the child's family environment) have been highlighted. The article includes an assessment of the facility's work based on current legal regulations.

Keywords: kindergarten • preschool children • teachers - educators - educators (teaching staff) • planning and documenting work • health care • psychological and pedagogical care • cooperation with the community.

Wstęp

Nordfjordeid (Wkładka 1, Rycina 1) to centralne miejsce administracyjne w gminie Stad Kommune, położone nad Nordfjorden (północny fiord) i nad najgłębszym jeziorem Europy – Hornindalsvatnet (514 m. głębokości). Znajduje się w hrabstwie Vestland, w zachodniej części Norwegii. W gminie mieszka około 10 tysięcy osób, natomiast sama miejscowość liczy ponad 6 tysięcy. Miejscowość ma korzystną lokalizację, w sąsiedztwie dużych miast: Ålesund, Bergen, Oslo.

Miasteczko posiada wiele atrakcji turystycznych i sportowych, z których najważniejsze to: Muzeum Wikingów (Sagastad), Norweskie Centrum Koni Fiordów, Geirangerfjorden (2,5 godziny) – fiord wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO, Park Narodowy Jostedalbreen, ośrodek narciarski Harpefossen Ski Resort, operę, ale znane jest jednak przede wszystkim z Wodospadu Siedmiu Sióstr (De syv søstre) (Wkładka 1, Rycina 2). Każdego roku odbywa się tutaj wakacyjne wydarzenie, Malakoff Rock Festival, które

trwa 3 dni. Ponadto zainteresowani mogą uprawiać kajakarstwo i żeglarstwo. Nordfjordeid i okolica czarują pięknem swej natury, w skład której wchodzi góry, parki, fiordy, wysepki, jeziora, rzeki, a także zwierzyna. Takie atrakcje przyciągają turystów, którzy przybywają tutaj nie tylko autokarami, ale również kamperami, promami, itp.

Region jest atrakcyjnym miejscem dla osób młodych, ponieważ daje możliwości nauki. Wyższe uczelnie to: Wyższa Szkoła w Volda, Uniwersytet Medyczny Førde, inne uniwersytety, Wyższe Szkoły w Bergen i w Ålesund.

Nordfjordeid posiada pięć placówek przedszkolnych, szkołę podstawową, liceum ogólnokształcące i profilowane, szkołę o charakterze zawodowym oraz technikum.

Badania monograficzne przeprowadzono w pokoju zebrań w Przedszkolu Golvsengane w Nordfjordeid. Wzięło w nich udział dziesięć osób, w tym siedem kobiet i trzech mężczyzn. Uczestnicy badań stanowili zróżnicowaną wiekowo grupę, przy czym najmłodsza osoba miała ukończone 35 lat, zaś najstarsza – 65 lat. Staż pracy badanych oscylował w przedziale 10–40 lat. Tylko jeden uczestnik badań, dyrektor placówki, miał ukończone studia wyższe magisterskie. Pozostali respondenci ukończyli studia licencjackie i posiadali konkretne specjalizacje.

Historia Przedszkola Golvsengane w Nordfjordeid

Publiczne Przedszkole Golvsengane (Wkładka 1, Rycina 3 i Rycina 4), w którym przeprowadzono badania, znajduje się w centrum Nordfjordeid. Jest to największa placówka przedszkolna w gminie Stad Kommune. Przedszkole jest młodą placówką, swoją działalność rozpoczęło w 2011 roku, w sierpniu 2021 roku będzie obchodziło jubileusz 10-lecia. Pomimo stosunkowo krótkiej tradycji, zajmuje jedną z wiodących pozycji w edukacji przedszkolnej w gminie.

Idea powstania przedszkola zrodziła się z chwilą, gdy zauważono, że miejscowość pręźnie się rozwija i zamieszkuje ją coraz więcej

osób, a przy tym pojawia się coraz więcej dzieci. Tym razem gminie i mieszkańcom zależało na zdecydowanie większej, nowoczesnej placówce przedszkolnej, z większymi możliwościami nie tylko dla kadry przedszkolnej, ale również dla rodziców, a przede wszystkim dla dzieci.

Przedszkole znajduje się na terenie o 7222 m², zaś sam budynek ma 1250 m² powierzchni. W przedszkolu jest osiem grup dziecięcych, w tym cztery dzieci starszych (3–6 lat) i cztery – najmłodszych (1–3 lata). Każda grupa ma do dyspozycji 850m². Wewnątrz budynku znajduje się: osiem pomieszczeń dla grup (Wkładka 1, Rycina 5), osiem szatni (zawsze dwie grupy są łączone, ale każda ma własne miejsce), osiem łazienek dziecięcych, dwie kuchnie (Wkładka 1, Rycina 6), pokój wypoczynkowy (Wkładka 1, Rycina 7), cztery pokoje zebrań, pokoje dyrektora, wicedyrektora i nauczycieli – przewodniczących grup, 4 łazienki dla pracowników.

Przedszkole dysponuje ogromną przestrzenią zewnętrzną, gdzie dzieci spędzają większość czasu. Na podwórku Golvsengane znajduje się: drobny lasek w okolicy przedszkola, schowek (ogrzewany, jeśli to konieczne) przeznaczony na przechowywanie wózków dziecięcych), domek letniskowy z paleniskiem, półotwarty domek z ogniskiem na terenie przedszkola, domki ogrodnicze na rowery i akcesoria do piaskownicy, place zabaw (miejsca wspinaczkowe – wewnątrz (Wkładka 1, Rycina 8) i na zewnątrz, huśtawki i zjeżdżalnie) (Wkładka 1, Rycina 9).

Kwietniowy śnieg jest dla przedszkolaków ogromną radością. Dzieci przynoszą wtedy narty, na których jeżdżą na boisku za liceum (Wkładka 1, Rycina 10).

Najstarsze dzieci odbywają długie spacery po lesie (Wkładka 1, Ryciny 11, 12, 13). Dzieci są szczęśliwe, a jedzenie na dworze smakuje bardziej niż w jadalni. Norweskie przedszkolaki chodzą na wycieczki do różnych, ciekawych miejsc tj. do stajni koni, hodowli kóz i owiec, pływają promem. Takie wycieczki nie należą do rzadkości.

Dyrektor powiedział, że wciąż są wprowadzane kreatywne zmiany, nowe pomysły i inspiracje, dzięki czemu przedszkole jest przystosowane do opieki nad 152 wychowankami (obecnie uczęsz-

cza tutaj 148 dzieci). Wicedyrektor uzupełniła dodając, że starsze grupy liczą od 22 do 24 dzieci, natomiast młodsze od 9 do 15.

Przedszkole posiada atrakcyjną lokalizację, leży blisko lasu, gór i wybrzeży. Ma place zabaw ze zjeżdżalnicami, huśtawkami, piaskownicami, ścieżki rowerowe, las przedszkola, w którym są krzewy i drzewa. Wyposażone jest w sprzęt do zabawy przeznaczony dla wszystkich dzieci jak sanki, sprzęty wspinaczkowe. Sprzęt jest użytkowany codziennie, jego dobra jakość sprawia, że nie zużywa się i spełnia oczekiwania użytkowników. Nauczyciele mają swobodę uczestniczenia w „projektowaniu” placu zabaw, dlatego nieustannie go uzupełniają i udoskonalają. W tych działaniach uczestniczą również rodzice².

Według informacji dyrektora przedszkole jest finansowane ze środków gminnych (15%) i urzędowych (85%). Wicedyrektor zaznaczyła, że gmina jest właścicielem i operatorem przedszkola, a grono pedagogiczne działa zgodnie z miejskim budżetem i wsparciem. Dochody przedszkola pochodzą z płatności rodziców i transferów rządowych. Opłata miesięczna za pobyt dziecka w placówce wynosi 3230 koron norweskich³.

W wyniku przeprowadzonych badań należy stwierdzić, że baza i wyposażenie przedszkola spełnia oczekiwania kadry pedagogicznej, rodziców i dzieci.

Kadra pedagogiczna

Wychowawcy podczas zabaw zapewniają poczucie bezpieczeństwa, wspierają dzieci w trudnych momentach, stymulują i wspomagają rozwój zgodnie z ich indywidualnym tempem i zainteresowaniami. Kadra prowadzi przedszkole z dobrą i pełnowartościową ofertą dla dzieci i rodziców. Przestrzega odgórnych praw i przepisów, w tym ustaw regulujących funkcjonowanie przedszkola i planu ramowego, które są dodatkiem do rozporządzeń gminnych. Zapewnia dzieciom opiekę, radość i doświadczenie, przygotowu-

² Wywiad z Dyrektorem.

³ Wywiad z Wicedyrektor.

je je do radzenia sobie z wyzwaniami, które staną na ich drodze w późniejszym życiu. Dzieci mają prawo do odpowiednio dostosowanej oferty edukacyjnej, a dzięki niej rozwijają m.in. umiejętności językowe i motoryczne, a także kompetencje społeczne w formie zabawy i nauki⁴.

Kadra przedszkola pogłębia swoją wiedzę, gromadzi doświadczenia, uczestniczy w wielu wykładach w placówce i poza nią. Wykłady te dostarczają wiedzy, kształtują ich sferę emocjonalną, osobowość, zachowanie i uczą akceptacji samego siebie. Część kadry kształci się na studiach, robi specjalizacje.

Nauczyciele są motywowani do podnoszenia kwalifikacji i doskonalenia zawodowego. Mogą liczyć wówczas na dni wolne od pracy. Przedszkole oferuje różne kursy, szkolenia i konferencje, w zależności od potrzeb edukacyjnych swoich pedagogów. Nauczycielom jest udzielany urlop na dalszą naukę, jeśli tego potrzebują.

Pedagodzy dobrze współpracują ze sobą. W pracy z dziećmi realizują tematykę z różnych obszarów dotyczących nie tylko przedszkola, ale również innych dziedzin, np.: roli dorosłych, wizji dziecka, edukacji. Kadra przedszkolna pracuje dobrze jako zespół, który jest odpowiednio wykwalifikowany i zorganizowany. Chętnie współpracują ze środowiskiem, wychodzą na zewnątrz, spacerują po okolicy, po lesie. Organizują też wycieczki, które są ustalane z dziećmi, aby były zgodne z ich potrzebami i zainteresowaniami. Wychodząc z dziećmi poza teren przedszkola zawsze jest zabierana apteczka. Każdy nauczyciel zna zasady udzielania pierwszej pomocy, gdyż co dwa lata w tym zakresie odbywają się obowiązkowe kursy i szkolenia.

W placówkach przedszkolnych w Norwegii nie używa się zwrotu Pan/Pani, także nie jest rzadkością, że pracują w nich mężczyźni. W Norwegii istotny jest dobry kontakt z rodzicami, dlatego występuje tutaj urlop macierzyński i tacierzyński.

Nauczyciele jako liderzy edukacyjni, przestrzegają praw i zasad. Ściśle współpracują z przełożonymi tj. z dyrektorem i wicedy-

⁴ Wywiad z nauczycielami.

rektorem. Są współodpowiedzialni za planowanie i realizację zaplanowanej pracy pedagogicznej z dziećmi oraz z całym personelem oddziału przedszkolnego. Na co dzień okazują troskę wszystkim dzieciom, dbają o poprawne relacje, integrację grupy, oprócz prowadzenia zajęć z podopiecznymi zapewniają różne atrakcje dzieciom w przedszkolu i poza nim⁵.

Pedagodzy troszczą się, aby dzieci dobrze się bawiły i miały możliwość rozwoju zgodnie z potencjałem i możliwościami. Dbają o kształtowanie kompetencji społecznych dzieci i wzajemną troskę o siebie. Nauczyciele odznaczają się pogodnym nastrojem, są komunikatywni, dzielą się doświadczeniami, smutkami i radościami. W wolnym czasie korzystają z Messengera, aby dzielić się informacjami i uczestniczyć w dyskusjach. Rozsyłają pomiędzy sobą plany i informują się nawzajem o zmianach. Mimo zróżnicowanego wieku, zainteresowań i doświadczeń są jednym, zgodnym zespołem współpracującym ze sobą.

Rada pedagogiczna ceni sobie dobrą organizację pracy w przedszkolu, co potwierdzają słowa: „Organizacja pracy jest jasna i czytelna w naszej placówce, a odpowiedzialność jest podzielona. Jedni kierują pracą, ale też delegują zadania innym w grupie. Ważne jest, aby każdy z nas był zaangażowany w pracę grupy. Praca jest organizowana według tematyki przedszkola oraz planu miesięcznego. Ważne jest, aby personel grupy wspólnie podejmował decyzje i działania zaplanowane na dany dzień”⁶.

Nauczyciele zapytani o metody wykorzystywane w pracy z dziećmi odpowiedzieli: „Opieramy się na planie ramowym i planie rocznym, które są podstawą w naszym przedszkolu. Pracujemy z ostrożnością, przewidywalnością i poważnie traktujemy rozwój dzieci. Duże znaczenie ma dla nas zaangażowanie i aktywność dziecka. Cenimy metody sprzyjające uspołecznieniu: słuchamy siebie wzajemnie, pomagamy sobie, okazujemy wzajemny szacunek i rozmawiamy. Istotna jest dla nas komunikacja, dzielimy się między sobą najlepszymi praktykami, wiedzą o ciele i emocjach,

⁵ Wywiad z nauczycielami.

⁶ Wywiad z nauczycielami.

stawiamy na właściwe zachowanie. Zawsze możemy liczyć na siebie, unikamy rutyny”⁷.

Ponadto nauczyciele prowadzą wnikliwą obserwację dzieci i ją dokumentują. Wynika to z następującej wypowiedzi: „Obserwacja dzieci to ważna praca. Musimy obserwować wszystkie dzieci i mapować je poprzez TRAS i ALLE MED (*wszyscy z*). Są to dobre narzędzia do wykrywania odchyleń w rozwoju dzieci, można skupić się na ich korygowaniu. Nie koncentrujemy się wyłącznie na jednym dziecku, ale musimy mieć dobrą wiedzę na temat każdego dziecka i obserwować je. W ten sposób dzieci mogą się uczyć i rozwijać w najlepszy sposób”⁸.

Wychowankowie przedszkola

W placówce jest przestrzegana procedura kwalifikacji dziecka do przedszkola. Aby dziecko zostało przyjęte do przedszkola, rodzice muszą wypełnić specjalny dokument umieszczony na stronie www.stad.kommune.no. Po jego poprawnym wypełnieniu należy go przesłać do przedszkola. Proces wspomaga również prosta aplikacja elektroniczna Vigilo, która jest szybkim sposobem komunikowania się z placówkami przedszkolnymi, będącymi w kręgu zainteresowań rodziców⁹.

Wicedyrektor uzupełniła, że „w gminie ustalono główny termin składania wniosków o przyjęcie do przedszkola, jest to 1 marca, zaś dla dzieci, które dopiero rozpoczną swoją przygodę z przedszkolem termin jest wydłużony nie później niż do końca sierpnia w roku przedszkolnym, w którym ubiegają się o miejsce. Rodzice tych dzieci mają prawo ubiegać się o miejsce w placówce od sierpnia. Dzieci, które kończą pierwszy rok życia we wrześniu, październiku i listopadzie w roku, w którym ubiegają się o miejsce w przedszkolu, po złożeniu wniosku mają prawo do miejsca w przedszkolu do końca miesiąca, w którym kończą pierwszy rok życia”¹⁰.

⁷ Wywiad z nauczycielami.

⁸ Wywiad z nauczycielami.

⁹ Wywiad z Dyrektorem.

¹⁰ Wywiad z Wicedyrektor.

Nauczyciele są dumni ze swoich wychowanków. Uważają, że dzieci w ich grupach mają dobry kontakt, szybko się uczą i pracują wspólnie. Uważają się za dobry wzór do naśladowania. Mówią: „Jesteśmy dobrym wzorem do naśladowania i korygujemy niepożądane zachowania. Gdy dzieci przebywają w radosnej i bezpiecznej grupie odczuwają spokój i to jest najważniejsze. Nastrój nas, dorosłych, pracujących w przedszkolu, wpływa na nastrój dzieci. Szczęśliwe dzieci to szczęśliwi rodzice. Dla dzieci budująca jest olimpiada zimowa-śniegowa (Snow Olympic), która odbywa się co 4 lata. Wówczas każde dziecko otrzymuje medal, nie ma podziału na lepsze czy gorsze dziecko. Wszyscy są szczęśliwi. Traktujemy dzieci poważnie i poważnie traktujemy ich wkład w naukę. Dzieci dobrze radzą sobie z różnymi tematami w ramach najlepszych praktyk. Przeznaczamy też wystarczająco dużo czasu na gry”¹¹.

Inny pedagog uzupełnia: „Mamy w przedszkolu sympatyczną, ciekawą grupę z dużą różnicą wiekową, dzieci różnej płci, różnej narodowości, kultury i obyczajów. Mamy dwoje dzieci z Erytrei, które są w naturalny sposób zintegrowane z innymi dziećmi. Wpajamy od najmłodszych lat, że nawet występujące różnice między nami pod względem koloru, wiary, narodowości nie różnią nas od siebie, bo wewnątrz jesteśmy tacy sami. Zależy nam na integracji ze względu na występującą dużą multikulturowość w Norwegii”¹².

Charakterystyka Przedszkola Golvsengane w Nordfjordeid

W oparciu o udostępnioną dokumentację, zdjęcia i wywiady z Kadrami Pedagogicznymi dokonano charakterystyki i opisu funkcjonowania norweskiego przedszkola (Wkładka 1, Ryciny 14, 15).

W placówce są prowadzone zajęcia dydaktyczne m.in.: muzyczne, gimnastyczne, zajęcia na łonie natury, w bibliotece, w teatrze, w kinie, w szkole podstawowej (wypowiedź dyrektora). Grupy wyjeżdżają na wycieczki, których celem jest zwiedzanie najbliższej

¹¹ Wywiad z nauczycielami.

¹² Wywiad z nauczycielami.

okolicy. Jeżdżą m.in. do: ośrodka jeździeckiego, w góry, nad fiordy, pływają statkiem. Co roku organizowane są „zorganizowane” wycieczki autokarowe z grupą przedszkolną do ośrodka jeleniowatych oraz tzw. dzień na nartach, bądź na sankach. Przedszkolaki bawią się na przedszkolnych dyskotekach i oglądają filmy prawie jak w kinie.

Wszystkie dzieci świętują Dzień Świętej Łucji (Luciadagen)¹³. Przedszkolaki uczestniczą regularnie w cyklach muzycznych (dwa dni w tygodniu) i balu kulturalnym (co trzy tygodnie) Funkcjonują także regularne kolekcje muzyczne z balem kulturalnym (2 dni w tygodniu)¹⁴.

Za działania związane z kształtowaniem nauki i kultury odpowiedzialne są grupy, które wykazują się kreatywnością i pomysłowością opartą na wykorzystaniu różnych materiałów do kształtowania sprawności manualnej, rozwijania wyobraźni, jak np.: farb, plasteliny, gliny, materiałów do strzyżenia, materiałów do tkania, materiałów do frezowania, itp.¹⁵.

Rodzice wraz z dziećmi są informowani, jakie tematy będą poruszane w grupie. Informacje zamieszczane są na stronie internetowej w elektronicznym planie tygodnia i na planie tygodnia widniejącym na tablicy informacyjnej przed salą grupy (Wkładka 1, Rycina 16).

Powyższa ilustracja prezentuje główne zadanie w tygodniu przeznaczone na dany dzień, czyli:

1. W poniedziałek – podział grupy na norniczki i liski;
2. We wtorek – zabawa i wspólne pogawędki na wybrany temat;
3. W środę – prace plastyczne/ręczne (np. malowanie bałwaneków);
4. W czwartek – rozmowa na temat narodowego Dnia Samów¹⁶;

¹³ Święto Łucji przypada 13 grudnia. Skandynawowie postrzegają je jako początek radosnego okresu przygotowania do Świąt Bożego Narodzenia.

¹⁴ Wywiad z nauczycielami, wywiad z Dyrektorem.

¹⁵ Wywiad z nauczycielami.

¹⁶ Narodowy Dzień Samów obchodzony jest 6. lutego. Od 2004 roku w Nor-

5. W piątek – zapoznanie się z kulturą i kuchnią Samów.

Dzięki temu rodzice mają wiedzę dotyczącą rozwoju swoich dzieci. Mogą kontynuować zajęcia przedszkolne i w domu zgłębiać treści poruszane w przedszkolu. W razie pytań i wątpliwości mogą zwrócić się do nauczycieli.

Podobny sposób jest stosowany w planie miesięcznym (Wkładka 1, Rycina 17), czyli na jakie czynności dziecko będzie poświęcało swój czas w placówce. Z racji tego, że w Norwegii numeruje się tygodnie (norweska forma administracyjna), dlatego też można je odczytać w linii pionowej po lewej stronie (liczby od 5 do 9). Każdego dnia są przygotowane interesujące aktywności dla podopiecznych tj.: wyjście do kina, obchodzenie urodzin dziecka, podział grupy na wiewiórki i jeżyki, spacer, przygotowanie do przyjęcia karnawałowego i wiele innych.

Prawa strona planu zawiera krótką informację o najistotniejszych tematach, jakie będą realizowane w danym miesiącu:

- tematyka wzorów i symboli (dla dzieci, które w przyszłym roku przechodzą do I klasy szkoły podstawowej),
- wyjaśnienie, kto przynależy do grupy wiewiórek lub jeżyków (podział wiekowy),
- czytanie książki przez osobę z zewnątrz; rozmowy o karnawale.

Rycina 18 (Wkładka 1) pokazuje podsumowanie, w jaki sposób upłynął miesięczny pobyt dziecka w przedszkolu. Na czym się one koncentrowały, jakie działania podejmowały wraz z wychowawcami, jakie aktywności się odbyły i co z nich wyniosły. Poniższa fotografia przedstawia to, co dzieci zrealizowały, np.:

- wspólne czytanie i zrozumienie książki pt. „Złotowłosa i trzy misie”,
- rozmowa na temat życia dzieci na Filipinach,
- prace plastyczne (np. Bezpieczeństwo – dlaczego nosimy odbłaski? Jesień i jej liście),
- prace techniczne (np. Do czego nam służy cement?)

wegii jest to święto urzędowe. Samowie to pierwotny lud Skandynawii zamieszkujący jej północne tereny, które obejmują cztery państwa: Norwegię, Szwecję, Finlandię oraz Rosję (Półwysep Kolski).

Przedszkole przygotowuje dzieci do nauki w szkole podstawowej. Przygotowanie to opiera się na książce z ćwiczeniami do I klasy szkoły podstawowej. Zajęcia te odbywają się 2-3 godziny tygodniowo. W ostatnim roku, poprzedzającym rozpoczęcie zajęć w szkole, funkcjonuje „grupa I-rocznych” dla 6-latków (jeden dzień w tygodniu prowadzone są zajęcia przygotowujące do szkoły)¹⁷.

Nauczyciele potwierdzili, że w przedszkolu obowiązuje roczne przygotowanie do szkoły podstawowej: „Dzieci przebywające ostatni rok w przedszkolu, grupa „I rocznych”, jeden/dwa dni w tygodniu ma zajęcia przygotowujące je do szkoły. Dobrze współpracujemy z różnymi szkołami podstawowymi, do których przekazujemy informacje o dziecku (za zgodą rodziców). Odwiedzamy szkołę, w której dziecko zacznie naukę, a dzieci poznają teren szkoły”¹⁸.

Przedszkolaki uczestniczą w różnych zajęciach, w grupie dzieci w wieku 3–6 lat dużo czasu poświęca się na zapoznanie z alfabetem, z liczeniem i czytaniem. Dzieci uczą się poprzez zabawę, nawet gdy nie są tego świadome. Takie zadania edukacyjne odbywają się np. podczas urodzin dziecka, tj. wymieniamy litery składające się na imię dziecka, odliczamy datę jego urodzin (dzień, miesiąc, pora roku).

Nauczyciele mówią: „Z grupą uwielbiamy wychodzić na spacer, ale musimy odpowiednio się do nich ubrać i przygotowywać się. Należy zapakować ze sobą niezbędne rzeczy, m. in: jedzenie, napoje, apteczkę”¹⁹.

Nauczyciele są zdania, że: „Bardzo ważne jest, aby dzieci miały wystarczająco dużo czasu na zabawę i aby wszystkie dzieci w przedszkolu miały przyjaciela. Dbamy o nabywanie kompetencji społecznych. Bardzo ważne jest, aby dzieci wiedziały, jak się zachowywać będąc z innymi dziećmi. Uczą się, że należy być przyjaznym, uprzejmym i życzliwym”²⁰.

W placówce obowiązuje regularny harmonogram na tydzień. Ustalany jest dzień na wycieczkę (w dowolnie obranym celu i kie-

¹⁷ Wywiad z wicedyrektor.

¹⁸ Wywiad z nauczycielami.

¹⁹ Wywiad z nauczycielami.

²⁰ Wywiad z nauczycielami.

runku). Co 3 tygodnie w przedszkolu odbywa się bal kulturalny, regularne „własne kolekcje muzyczne”, gry na instrumencie, które są dla dzieci świetną zabawą. Nauczyciele pracują z „dramatyzacją”, będącą połączeniem dramy i inscenizacji treści utworów literackich. Kładą duży nacisk na czytanie książek. Jeden z asystentów stworzył szereg bajek i postaci zwierząt, dlatego nazywają go „Lucky Troll Forest”. Praca nauczycieli odbywa się na bazie naturalnych materiałów, których używają w trakcie działań kształtujących (farby, plastelina, modelina itp.)²¹.

W placówce nie ma dodatkowych zajęć, gdyż każde dziecko jest traktowane na równi. Niektóre zajęcia są organizowane z myślą o dzieciach z określonymi potrzebami zdrowotnymi.

Ponadto w przedszkolu jest wiele kącików zainteresowań, aranżowane są zależnie od omawianej, aktualnej tematyki. Są kąciki muzyczne, sensoryczne, „projekt gwiazd” (kosmos), lekarskie, dinozaurów itp. Wicedyrektor dodała, że wszystkie grupy mają różne rozwiązania, takie jak kącik do czytania i „pokój ciszy”, dodatkowo mogą „ponownie umeblować” i stworzyć własne „kąciki”, czy pokoje²².

Szczególną rolę pełni kącik czytelniczy, który ich zdaniem ułatwia naukę czytania. „To ważny obszar w naszym przedszkolu. Prowadzimy dziennik czytania i robimy miejsce na odosobnienie w małych grupach. Kącik czytania organizujemy przy stole, służą nam ku temu również sofy, ławki, tapczany. Czasami czytamy wraz z dziećmi i upewniamy się, czy każde dziecko zdażyło coś przeczytać, jeśli nie, to notujemy tak, aby następnym razem czytały te dzieci, które tego nie zrobiły ostatnio. Uwielbiamy zabierać ze sobą książki na wycieczki. Dzieci chętnie czytają książki o tematyce przyrodniczej. Sprzyja temu pobyt na świeżym powietrzu”²³.

Kadra pedagogiczna potwierdziła, że placówka czuwa nad zdrowiem swoich wychowanków. Przedszkole współpracuje z ośrodkiem zdrowia (Helsestasjon). Dzieci są objęte opieką pedagogicz-

²¹ Wywiad z nauczycielami.

²² Wywiad z dyrektorem.

²³ Wywiad z nauczycielami.

no-psychologiczną dla młodych (PPT – Pedagogisk-psykologisk tjenesten). Na wymienione instytucje można liczyć w każdej chwili. Przedszkole podejmuje wszelkie starania, aby postępowanie związane z troską o zdrowie dzieci odbywało się zgodnie z narodowym programem zdrowotnym, którego wdrożenie/realizacja należy do rodziców.

W sytuacjach, w których niezbędne jest wsparcie psychologiczno-pedagogiczne placówka może liczyć na pomoc pedagoga specjalnego i opiekunów pedagogiczno-psychologicznych będących odpowiednikiem pracowników polskiej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej. Pedagogzy otrzymują pomoc i wskazówki zarówno anonimowo oraz w wyniku potrzeb związanych z systematyczną współpracą z rodzicami, dla których są zawsze dostępni²⁴.

Przedszkole nie organizuje systematycznego dowozu dzieci, jedynie w przypadkach, gdy pojawiają się specjalne sytuacje. Zorganizowana jest praca z podopiecznym o specjalnych potrzebach edukacyjnych, ale ma ona miejsce w zależności od potrzeb dziecka. Funkcjonuje specjalna grupa osób, w tym pracownik pedagogiczno-psychologiczny (PPT), specjalny pedagog i logopeda. Są oni angażowani do pracy z dziećmi, jeśli taka potrzeba zachodzi. Dobra współpraca z PPT oparta jest na regularnych, raz w miesiącu, spotkaniach jednej grupy, podczas których nauczyciele mogą zgłaszać sprawy wymagające porady i wskazówek. Z dziećmi zarejestrowanymi w PPT (rodzice wypełniają specjalny formularz przy pomocy nauczyciela przedszkola) regularnie współpracuje pracownik pedagogiczno-psychologiczny. Przygotowuje on diagnozę dziecka, na podstawie której wychowawcy przygotowują indywidualny plan obserwacji (IOP) wraz z programem edukacyjnym i raporty o dziecku²⁵.

W przypadku potrzeby pracy z dziećmi, u których zdiagnozowano specjalne potrzeby edukacyjne wychowawca jest odpowiedzialny za kontynuowanie działań z tymi dziećmi, a także za pomoc w przygotowaniu niezbędnych planów i raportów. Ścisłe współpra-

²⁴ Wywiad z nauczycielami.

²⁵ Wywiad z nauczycielami.

cuje z domem wychowanków i pedagogiem specjalnym. Ważne jest tworzenie dobrych i bezpiecznych relacji między dorosłymi a dziećmi. Dzięki dobrym związkom łatwiej jest korygować i prowadzić dzieci. Istotne są wyraźnie określone ramy i oczekiwania²⁶.

Współpraca placówki z domem rodzinnym dziecka i ze środowiskiem lokalnym

Troska o dobro dziecka leży po obu stronach, dlatego szczególnie podkreślana jest dobra współpraca z rodzicami. Zdaniem kadry pedagogicznej, polega ona także na codziennym kontakcie z nimi podczas przyprowadzania i odbierania dzieci. Rodzice są też zapraszani na specjalnie dla nich organizowane spotkania, rozmowy itp. Od marca 2020 roku na platformie elektronicznej Vigilo odznaczana jest obecność dzieci i zamieszczane są plany miesięczne, zdjęcia i inne informacje dotyczące konkretnej grupy. Poprzez Vigilo rodzice mogą wysyłać istotne informacje na temat ich dziecka. Dyrektor poinformował, że współpraca przedszkola i rodziców stała się prostsza i szybsza dzięki aplikacji elektronicznej.

Rodzice są zachęceni do współpracy, kadra często z nimi rozmawia, zachęca do brania udziału w wydarzeniach przedszkolnych, zachęca do bycia reprezentantem rady rodziców. Zaprasza ich do uczestnictwa w różnych wydarzeniach, np. w wydarzeniu takim jak:

- bazar (można też określić go jako targ), na który podopieczni z rodziną mogą przekazać rzeczy z domu, z których już nie korzystają, a które są w dobrym stanie do sprzedania za niewielką opłatą. Nie zabraknie na nim też napojów i posiłków;
- letnia zabawa, czyli wspólne przywitanie lata z grillem dla przedszkolaków i ich rodzin. Każdy bierze aktywny udział w np. przygotowaniu posiłków i napojów, przygotowaniu i ozdobieniu miejsca, sprzątanii. W ten sposób dzieci i ro-

²⁶ Wywiad z nauczycielami.

dzice lepiej się poznają, komunikują oraz czują, że przynależą do placówki, w której jest dobra współpraca.

W komitecie współpracy przedszkola (odpowiednik Rady Rodziców) jest dwóch przedstawicieli rodziców, którzy są „rzecznikami” rodziców na wypadek, gdyby były jakieś problemy i trzeba by było się nimi zająć. Np. niektórzy rodzice miewają czasem problemy finansowe, co prowadzi do zalegania z wnoszeniem opłaty za edukację dziecka. W takich sytuacjach początkowo dyrektor rozmawia z rodzicami, jeśli rozmowy są nieskuteczne to gmina organizuje spotkanie w NAV (Norweska Agencja Rządowa) radząc, jak znaleźć dobre rozwiązanie zaistniałego problemu za pośrednictwem gminy²⁷.

Placówka nie jest pozbawiona ewentualnych konfliktów lub problemów między organami przedszkola (np. pomiędzy pracownikami lub rodzicami albo między radą pedagogiczną a rodzicami). Wówczas odbywa się rozmowa dyrektora/wicedyrektora z daną osobą, w czasie której następuje łagodne i profesjonalne rozwiązanie niekorzystnej sytuacji. Czasami uczestniczy w takich rozmowach przedstawiciel ds. bezpieczeństwa²⁸. Wicedyrektor następująco uzupełnił wypowiedź swojego przedmówcy: „Na szczęście jest to dla nas rzadki problem, który staramy się łagodnie, ale z profesjonalizmem rozwiązać. Zależy nam, aby jak najmniej osób było zaangażowanych w dany kłopot, czyli najpierw kierujemy się bezpośrednio do danej osoby. Dopiero później razem z pedagogiem grupy i wicedyrektorem/dyrektorem staramy się znaleźć rozwiązanie. Ważne dla nas jest, aby zakończyć daną sytuację polubownie”²⁹.

Współpracę z rodzicami nauczyciele uważają za bardzo ważną kwestię, która jest również ujęta w planie przedszkola. „Prowadzimy z rodzicami otwarty dialog każdego dnia i wzywamy ich na spotkania. Zachęcamy również rodziców do kontaktu z nami, jeśli sobie tego życzą. Zawsze, gdy przyprowadzają dziecko do przedszkola pytamy, czy dobrze spało, czy zjadło śniadanie, czy ma pewne wymagania. Podczas, gdy rodzice odbierają dzieci, krótko rodzi-

²⁷ Wywiad z dyrektorem.

²⁸ Wywiad z dyrektorem.

²⁹ Wywiad z wicedyrektorem.

com przedstawiamy jak ich pociecha spędziła dzień (co ciekawego robiła, z kim się bawiła, jaki miała nastrój)”³⁰.

Nauczyciele zachęcają rodziców do bliższej współpracy z nauczycielem. Wysłuchują ich, wprowadzają w życie przedszkola ich pomysły i sugestie. Uważają, że: „Aktywna i dobra współpraca jest istotna. Także warto zachęcić rodziców do czynnego udziału w spotkaniach i brania udziału w Komitecie Rodzicielskim”³¹.

Dyrektor podkreślił, że na co dzień przedszkole współpracuje także z różnymi instytucjami kultury (z operą, kinem, teatrem), a także szkołą podstawową, liceum, basenem, PPT, BUP, domem spokojnej starości i szpitalem³².

Ocena pracy przedszkola w świetle obowiązujących przepisów

Przedszkole podlega kontroli. Każdego roku dyrektor przedszkola otrzymuje ankietę z pytaniami dotyczącymi funkcjonowania placówki od Dyrekcji ds. Edukacji (Udir). Na tej podstawie odbywa się kontrola prawidłowości funkcjonowania przedszkola. Ponadto nauczyciele wraz z całym personelem swojej grupy oceniają efekty, jakie przyniosły ukończone programy i zajęcia. Dodatkowo dyrektor ocenia pracę swoich pracowników i przedstawia tę ocenę władzom miasta w różnych raportach rocznych i powiadomieniach.

Nauczyciele realizują program wychowania przedszkolnego, którego autorem jest głównie ministerstwo (Rammeplan for barnehagen – ramowy plan dla przedszkola). Sami nauczyciele również uczestniczą przy jego współtworzeniu. Pomaga im w tym kreatywność osobista.

Placówka podejmuje działania na rzecz środowiska lokalnego: „Dzieci zbierają śmieci w miejscowości, segregują śmieci, dbają o zwierzęta, stawiają karmniki dla ptaków” – wypowiedź dyrektora. „Praktykujemy dobre nawyki, takie jak segregacja odpadów, zbie-

³⁰ Wywiad z nauczycielami.

³¹ Wywiad z nauczycielami.

³² Wywiad z dyrektorem i wicedyrektorem.

ranie śmieci, kiedy wychodzimy na spacer, mamy świadomość, że nie wolno marnować żywności” – odpowiedziała wicedyrektor.

Dyrektor jest dumny z placówki, którą prowadzi. Rozmówca powiedział: „Jest największą i najbardziej nowoczesną placówką, usytuowaną w centrum Nordfjordeid. Oprócz ciekawych wydarzeń norweskich, jak 17 maja (święto narodowe Norwegii), dzień świętej Łucji, karnawał Fastelavn, dzień Samów, obchodzimy jeszcze święto wiosny i wiele innych”³³.

Wicedyrektor podkreśliła: „Przedszkole publiczne funkcjonuje dość podobnie, więc tak naprawdę tylko wielkość i liczba dzieci oraz personelu odróżnia nas od innych przedszkoli”³⁴.

Zapytani o plany na przyszłość, dyrektor wskazał na „Działania dążące do tego, aby przedszkole było dobrym przedszkolem dla dzieci”³⁵, zaś wicedyrektor dodała: „Zależy nam na tym, aby rozwijać placówkę, korzystając z dobrych praktyk i treści pedagogicznych, z innowacji oraz bieżących informacji ze strony wszystkich zainteresowanych”³⁶.

Ciekawy jest program nauczania Przedszkola Golvsengane, gdyż przedstawia w jaki sposób będzie przebiegała praca sprzyjająca rozwojowi dzieci i jakimi wartościami powinien się kierować nauczyciel. W dużej mierze program opiera się na norweskim planie ramowym³⁷. Różnić się może kolejnością przedstawiania wymaganych treści oraz stosowanymi koncepcjami pedagogicznymi. Od przyszłego roku placówka otrzyma nowy program nauczania, gdyż wprowadzane są pewne nowe idee.

Tymczasem plan roczny placówki w dużym stopniu opiera się na programie nauczania, w którym przedstawione są jego cele i wizje przeznaczone dla dobrej edukacji dziecka. Głównie placówce zależy na zapewnieniu dobrego środowiska dla wszystkich, ważna

³³ Wywiad z dyrektorem.

³⁴ Wywiad z wicedyrektor.

³⁵ Wywiad z dyrektorem

³⁶ Wywiad z wicedyrektor.

³⁷ *Framework Plan for Kindergartens*, [online] dostęp [w:] <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/framework-plan-for-kindergartens2-2017.pdf>, Oslo 2017 r., dnia 22.05.2021.

jest współpraca, akceptacja, odpowiedzialność, zainteresowania, zaradność. Mottem placówki jest „små og store – hand i hand”, tłumacząc na język polski oznacza to „mali i duzi – dłoń w dłoń”. Główne zadanie przedszkola polega na pomaganiu każdemu, bez względu na różnice narodowościowe, kulturowe i inne. Instytucja stara się przekazywać swoją myśl innym, zaczynając od dzieci, rodziców i jeszcze dalej, ponieważ każdy zasługuje na uznanie i życzliwość. Codziennie zwraca się uwagę na takie aspekty jak: komunikacja, zdrowie, kultura, natura, etyka, religia, społeczeństwo.

„Placówka funkcjonuje zgodnie z Ustawą Przeszkolną z przepisami oraz Planem Ramowym. Ponadto korzystamy z innych narzędzi pedagogicznych i obserwacji, takich jak; „Pakiet mówiący”, TRAS (wczesna rejestracja języka) i „Alle Med” (formularz obserwacji socjalizacji i rozwoju poznawczego). Mamy również około 40-osobową grupę pracowników z różnymi doświadczeniami i zasobami, którzy wnoszą dobre pomysły do prowadzenia tej dużej jednostki”³⁸.

Nauczyciele zapytani o koncepcje pedagogiczne, jakie stosują w swoich grupach odpowiedzieli, że nie mają określonej koncepcji, ale zależy im na tym, żeby każdy mógł być aktywny i mieć wpływ na swój dzień³⁹. Z kolei dyrektor odpowiedział: „Przedszkole korzysta trochę z koncepcji Froebela, ale głównie zależy nam na wyedukowaniu silnych, uspołecznionych, niezależnych i wierzących w siebie dzieci”⁴⁰.

Norwegia jako państwo opiekuńcze, zobowiązana jest do dbania o interesy swoich mieszkańców. Szczególnego znaczenia nabiera istota równości szans zwłaszcza z racji narastającej tam imigracji, mniejszości narodowych i rdzennych mieszkańców. Ludność w Norwegii żyje w niewielkich skupiskach, wzdłuż fiordów, na wyspach, pomiędzy wzniesieniami. Edukacja przedszkolna jest częścią systemu edukacyjnego, a opłaty pobierane od rodziców są zróżnicowane, zależnie od instytucji i władz lokalnych. Rodziny

³⁸ Wywiad z wicedyrektorem.

³⁹ Wywiad z nauczycielami.

⁴⁰ Wywiad z dyrektorem.

o niskich dochodach bądź wychowujące dziecko niepełnosprawne, mogą być zwolnione z opłat – wówczas płacą za nie lokalne władze. Instytucje przedszkolne zapewniają dzieciom opiekę, podczas gdy ich rodzice są w pracy. Za edukację przedszkolną w Norwegii odpowiada Ministerstwo Edukacji i Badań, które wymaga, aby pedagog miał ukończone przynajmniej studia licencjackie w zakresie Pedagogiki. Jego głównym zadaniem jest wnikliwa obserwacja dziecka, sporządzanie raportów z każdego dnia i codzienne zdawanie relacji rodzicom. Kontakt z rodziną dziecka jest bardzo istotny i nie może zostać zaniedbany. Programy przedszkolne tworzone są w oparciu o holistyczne podejście pedagogiczne, które za podstawę pracy z dziećmi uważa opiekę, zabawę i naukę. Na jednego pedagoga przypada trójka dzieci do wieku trzech lat, a gdy mają powyżej trzech lat wówczas jeden nauczyciel jest odpowiedzialny za siedmiu przedszkolaków. Plan ramowy uzupełniają wytyczne dotyczące wartości, treści i zadań edukacji przedszkolnej. Dzieci nie mają zazwyczaj zapewnionego ciepłego posiłku, dlatego rodzice przygotowują im jedzenie na wynos i picie w termosie.

Zakończenie

Analiza literatury i badania własne wykazały, że edukacja przedszkolna w Norwegii jest wyjątkowa. Norweskie przedszkola różnią się od polskich głównie podejściem do zabaw na świeżym powietrzu – „Ut på tur, aldri sur!”. Norweskie powiedzenie oznacza, że spędzając czas na zewnątrz mamy zapewniony dobry nastrój. W tamtejszych przedszkolach dzieci spędzają bardzo dużo czasu na świeżym powietrzu, bez względu na pogodę. W regionie Vestlandet latem do 80% czasu, pobytu w przedszkolu, a zimą do 25% czasu spędza się na zewnątrz. Również leżakowanie odbywa się na zewnątrz na werandzie. W Vestlandet przyjęto, że podopieczni mogą leżakować do -10 stopni zimą. W związku z tym każde dziecko ma w przedszkolu kalosze, kilka par skarpetek bawełnianych i wełnianych, sweter wełniany, kombinezon przeciwdeszczowy i zimowy. Poza zabawami na świeżym powietrzu dzieci mają zapew-

nione liczne atrakcje, które bawią i uczą jednocześnie. Korzystają z drewnianych przedmiotów (drewniane sztuce, patyki do budowania, wiele uciech znajduje się na placu zabaw m.in.: ambulans, wóz policyjny, wóz strażacki, łódź wikingów), które możemy znaleźć w norweskich przedszkolach. Przedszkolaki mają dostęp nie tylko do przedmiotów, narzędzi drewnianych, ale także ze szkła. Zabawy tymi akcesoriami są tam na porządku dziennym, dzięki czemu dzieci nabywają wiele niezbędnych w dorosłym życiu umiejętności. Nauką poprzez zabawę jest także wspólne przygotowywanie posiłków dzieci z nauczycielami, do których zwracają się po imieniu. Nie ma wątpliwości, że wszelkie aktywności podejmowane przez dzieci sprzyjają ich wszechstronnemu rozwojowi.

* * *

Serdeczne podziękowania składamy dyrektorowi mgr Øyvind Dypveit i Kadrcze Pedagogicznej Przedszkola Golvsengane w Nordfjordeid za podanie cennych informacji podczas wywiadów oraz udostępnienie dokumentów placówki wraz z licznymi fotografiami, które były bardzo pomocne w przybliżeniu edukacji przedszkolnej, a znawcom problematyki umożliwiły uchwycenie różnic i podobieństw pomiędzy edukacją przedszkolną w Polsce i w Norwegii.

Bibliografia

1. *Framework Plan for Kindergartens*, [online] dostęp [w:] <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/framework-plan-for-kindergartens2-2017.pdf>, Oslo 2017 r., dnia 22.05.2021.
2. Materiał Przedszkola Golvsengane, [online] dostęp [w:] stad.kommune.no/tenester/skule-og-barnehage/barnehage/barnehagane-i-stad/kommunale-barnehagar/golvsengane-barnehage/, dnia 10.01.2021.
3. *Nordfjordest (Norway)* [online] dostęp [w:] www.cruisemapper.com/ports/nordfjordeid-port-14114, dnia 22.04.2021.
4. Maszynopisy:
 - Roczny plan pracy przedszkola (Rycina 14),

- Program nauczania (Rycina 15),
- Tygodniowy plan zajęć (Rycina 16),
- Miesięczny plan zajęć (Rycina 17),
- Dziennik zajęć (Rycina 18).

WKŁADKA 1

FUNKCJONOWANIE PRZEDSZKOŁA GOLVSENGANE W NORDFJORDEID W NORWEGII

Rycina 1. Nordfjordeid

Źródło: *Nordfjordeid (Norway)* [online] dostęp [w:] www.cruisemapper.com/ports/nordfjordeid-port-14114, dnia 22.04.2021.

Rycina 2. Wodospad Siedmiu Sióstr (De syv søstre)

Źródło: Archiwum A. Jacewicz

Rycina 3. Przedszkole Golvsengane w Nordfjordeid

Źródło: materiał przedszkola golvsengane, [online] dostęp [w:] stad.kommune.no/tenester/skule-og-barnehage/barnehage/barnehagane-i-stad/kommunale-barnehagar/golvsengane-barnehage/, dnia 10.01.2021.

Rycina 4. Drewniana część przedszkola z jego sztyldem

Źródło: Materiał Przedszkola Golvsengane.

Rycina 5. Pomieszczenie grupy: starszej (po lewej stronie) i młodszej (po prawej)

Źródło: Materiał Przedszkola Golvsengane.

Rycina 6. Jedna z kuchni **Rycina 7.** Pokój wypoczynkowy kadry pedagogicznej

Źródło: Materiał Przedszkola Golvsengane.

Rycina 8. Miejsce wspinaczkowe wewnątrz placówki

Źródło: Materiał Przedszkola Golvsengane i archiwum M. Van Damme

Rycina 9. Plac zabaw na terenie przedszkola

Źródło: Materiał Przedszkola Golvsengane i archiwum M. Van Damme

Rycina 10. Jazda przedszkolaków na nartach

Źródło: Materiał Przedszkola Golvsengane.

Rycina 11. Przedszkolaki na spacerze w lesie

Źródło: Materiał przedszkola Golvsengane.

Rycina 12. Lasek szczęśliwego trolla – lykketroll skogen

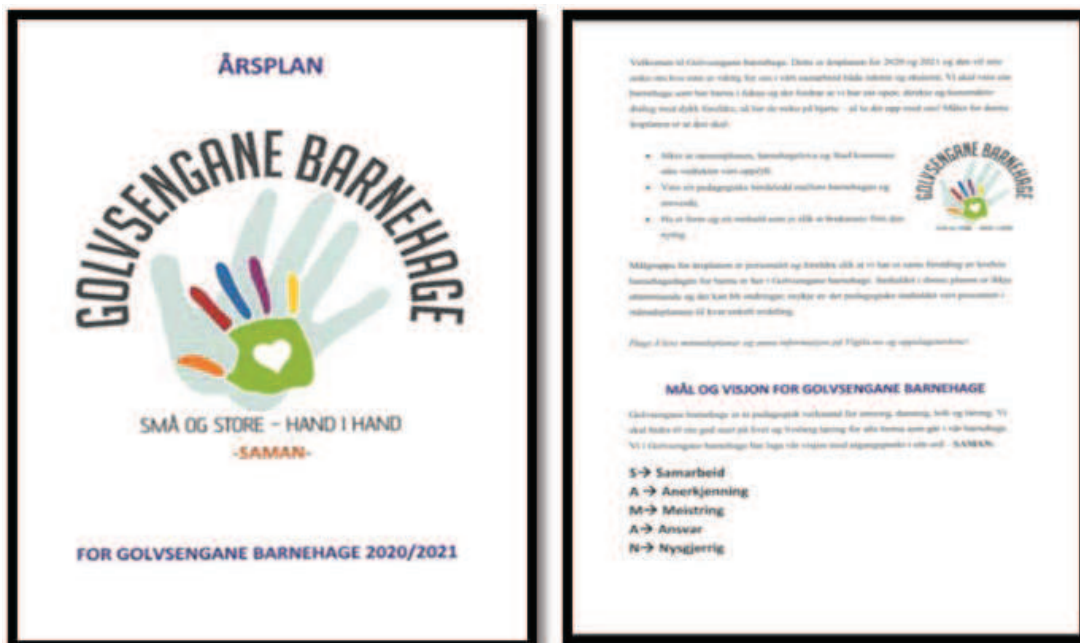

Rycina 13. Spacer jednej z grup dziecięcych

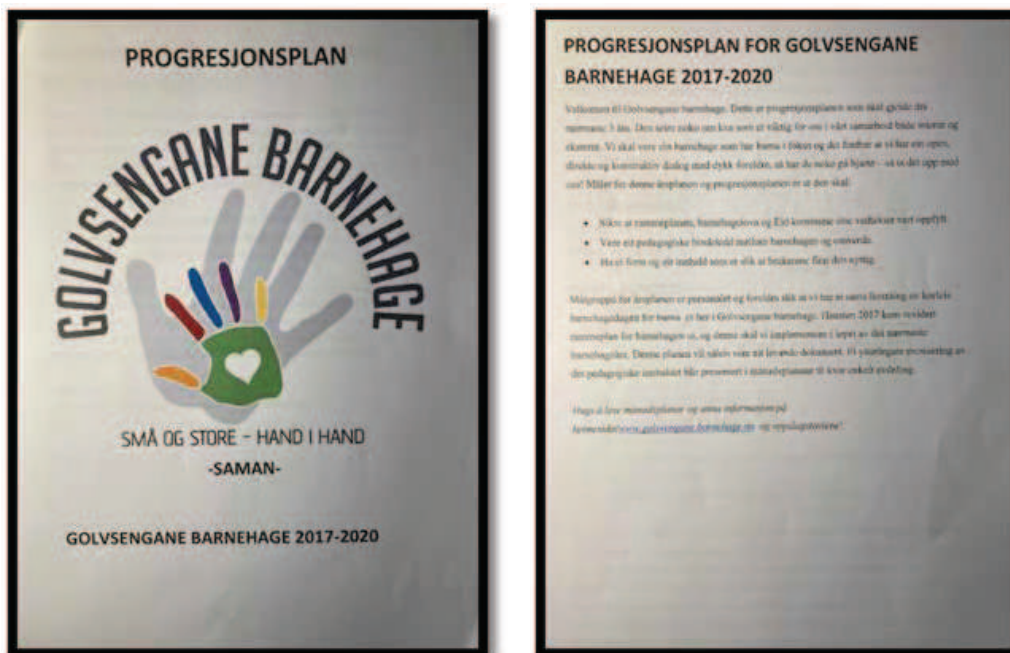

Źródło: Materiał Przedszkola Golvsengane.

Rycina 14. Dwie pierwsze strony Planu rocznego placówki

Źródło: Archiwum Przedszkola Golvsengane.

Rycina 15. Program nauczania placówki (dwie pierwsze strony)

Źródło: Archiwum Przedszkola Golvsengane.

Rycina 16. Tygodniowy plan zajęć grupy 3-6 lat

Veke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
6.	3. Gruppedeling	4. Leik/møtedag	5. FORMINGS-GRUPPER	6. SAMENES NASJONALDAG	7. SAMISK MAT PÅ BÅL

Źródło: Materiał Przedszkola Golvsengane.

Rycina 17. Miesięczny plan zajęć (luty) grupy 3-6 lat

Źródło: Materiał Przedszkola Golvsengane.

Rycina 18. Dziennik zajęć – fragment miesięcznego podsumowania

Źródło: Materiał Przedszkola Golvsengane.